

การปฏิรูประบบเงินของญี่ปุ่น : Big Bang^{*}

ไว จามรมาน^{**}

“การปฏิรูปประเทศญี่ปุ่นครั้งนี้ เป็นการปฏิรูปครั้งยิ่งใหญ่ นับเป็นครั้งที่สาม นับตั้งแต่การปฏิรูปครั้งแรกในสมัยเมจิ ที่เปลี่ยนญี่ปุ่นเข้าสู่ประเทศสมัยใหม่ตามแบบตะวันตก ครั้งถัดมา คือ การปฏิรูปเปลี่ยนประเทศเป็นประชาธิปไตยหลังสงครามโลกครั้งที่ 3 การปฏิรูปครั้งนี้เป็นการปฏิรูปครั้งที่สามที่จะสร้างประเทศญี่ปุ่นขึ้นมาใหม่”

นายกรัฐมนตรี ฮาชิโมโตะ ปี 1997

ความพยายามในการปฏิรูป เพื่อนำญี่ปุ่นก้าวสู่ทศวรรษที่ 21 โดยการสร้างฐานเศรษฐกิจญี่ปุ่น ให้สามารถสร้างความมั่งคั่งให้สำเร็จในปี 2001 ปฏิรูปทางการเงินในการเปิดเสรี อัตราแลกเปลี่ยนนับตั้งแต่ปี 1994 และเริ่มโครงการ Big Bang ในปี 1999 ปฏิรูปสวัสดิการสังคมโดยการปรับปรุงเงินบำนาญ และให้การประกันเสริมระบบรักษาพยาบาล ปฏิรูปการคลังโดยการใช้งบประมาณสมดุลพยายามกำหนดค่าใช้จ่ายสูงสุดในแต่ละหมวดสำคัญไว้ พร้อมกับการปฏิรูปโครงสร้างราชการใหม่ให้กันใช้ในปี 2001 พร้อมกันนั้น ปฏิรูปการศึกษาให้สร้างสรรค่นวัตกรรมและมีความคิดการทำทหาย ญี่ปุ่นตระหนักว่า การปรับปรุงระบบแต่ละระบบเพียงอย่างเดียวจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ หากไม่ทำการปฏิรูประบบการเมือง ระบบราชการ และระบบธุรกิจไปพร้อม ๆ กัน กระแสความคิดดังกล่าวนี้ เริ่มต้นตั้งแต่ ปี 1994 เนื่องจาก กระแสวิสัยทัศน์การให้ความสำคัญการเปิดตลาดเสรี กลยุทธ์การปฏิรูปญี่ปุ่นใหม่ภายใต้สงครามการแข่งขันที่รุนแรง การทำทหาย ต่อวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในสมัยโลกาภิวัตน์ สาละสำคัญคือการสร้างสังคมญี่ปุ่นขึ้นมาใหม่ ให้มีความสามารถสร้างสรรค ทำทหายต่อโลกใหม่ และเป็นสังคมสามารถสร้างสรรคคุณค่าร่วมกับประชาคมโลกได้

แนวทางการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ ดำเนินโดยแผนการส่งเสริมการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ผ่านมติ ครม. เมื่อปี 1996 พร้อมเริ่มตั้งงบประมาณ ในปี 1997 พร้อมนำเสนอกฎหมายผ่านสภา ในโครงการนี้ จะส่งเสริมอุตสาหกรรม 15 สาขา โครงสร้างเศรษฐกิจญี่ปุ่นในยุคต่อไป เป็นโครงสร้างอุตสาหกรรมชั้นกลางและย้ายโรงงานอุตสาหกรรมออกต่างประเทศ ซึ่งได้เกิดขึ้นพร้อมโครงสร้างสังคมญี่ปุ่น ซึ่งมีคนชรามากขึ้น ทำให้ความสามารถในการแข่งขันด้านการผลิตในระยะยาวต่ำลง นอกจากนี้ปรากฏการแข่งขันอย่างรุนแรงในสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา บนสังคมเครือข่ายข้อมูล อิทธิพลเครือข่าย

^{*} รวบรวมจากบทความใน Japan's Big Bang : Sweeping Reform To Revitalize Economy By 2001. Look Japan. (November 1997) V.43 N.500.

^{**} รองศาสตราจารย์ประจำคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รองผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยและวิชาการ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อมูลทำให้รูปแบบองค์กรแบนขึ้น และสามารถควบคุมได้ง่ายขึ้น องค์กรนี้ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารบนเครือข่ายข้อมูลสมัยใหม่จะขยายตลาดขึ้น ทำให้คุณภาพในสังคมเปลี่ยนแปลงไป อุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจะมีน้ำเสียงดังขึ้นและส่งอิทธิพลต่อสังคมมากขึ้น นอกจากนั้น การเพิ่มประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์การปฏิรูป ซึ่งทั้งงบประมาณแบบสมดุล และอยู่ในช่วงหลังเศรษฐกิจฟองสบู่ทำให้ต้องวางแผนระบบและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมให้รองรับสังคมเครือข่ายข้อมูล อุตสาหกรรม และบริการเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูล เช่น เครื่องใช้ในการโทรคมนาคมสื่อสารจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น

การปฏิรูประบบการเงิน Big Bang

ภายในทศวรรษที่ 21 ญี่ปุ่นพยายามปฏิรูประบบการเงิน เพื่อให้ตลาดการเงินของโตเกียวกลายเป็นหนึ่งในสามของโลก โครงการ Big Bang จึงได้เกิดขึ้น เพื่อปฏิรูปธนาคาร และบริษัทประกัน การปฏิรูปครั้งนี้จะทำให้ตลาดการเงินเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ จะเกิดการรวมบริษัทระหว่างธุรกิจการเงินขึ้นในระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างต่างภาคธุรกิจที่มีส่วนเกี่ยวพันตลาดการเงิน เช่น บริษัทการค้าสากลชำนาญด้านการเงินในการค้าต่างประเทศ หรือเครือข่ายการค้าปลีกซึ่งบริหารการจัดจำหน่ายโดยระบบ POS ที่มีมูลค่ายอดขายมหาศาล

สภาพตลาดหุ้นโตเกียว ซึ่งเคยขยายตัวในปี 1989 สูงถึง 2,500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ กลับหดตัวลงเหลือ 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเศรษฐกิจฟองแตกลง ในปี 1992 เมื่อเทียบกับตลาดหุ้นลอนดอนกลับขยายตัวใน ปี 1995 มีมูลค่า 1,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ กลายเป็นตลาดหุ้นลำดับที่สองของโลก รองจากตลาดหุ้นนิวยอร์ก ทั้ง ๆ ที่ในช่วงปี 1980 นั้น เคยมีบางครั้งที่ตลาดหุ้นโตเกียวเคยสูงกว่าตลาดหุ้นนิวยอร์ก แต่ปัจจุบันตลาดหุ้นนิวยอร์กมีมูลค่า 3,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ศูนย์การเงินของโลกทั้งสามตลาดนี้ ตลาดหุ้นนิวยอร์ก มีสัดส่วนมูลค่าตลาด 60-68% ในขณะที่ตลาดหุ้นโตเกียวมีสัดส่วนมูลค่าตลาด 25-41% แต่กลับทรุดลงเหลือสัดส่วนตลาดเพียง 17% ในปี 1995 ในขณะเดียวกัน ตลาดหุ้นลอนดอน ซึ่งเคยมีสัดส่วนมูลค่าตลาด 5-17% กลับขยายตัวขึ้นมีสัดส่วนมูลค่าตลาด 23% ในปี 1995 การเปลี่ยนแปลงตลาดหุ้นลอนดอนเกิดจากความพยายามในการปฏิรูป 1986 เปิดเสรีตลาดหุ้น และให้บริษัทหลักทรัพย์ต่างประเทศเข้ามาในตลาดหุ้นลอนดอน

ตารางที่ 1 สัดส่วนมูลค่าซื้อขายหุ้น

หน่วย : ร้อยละ

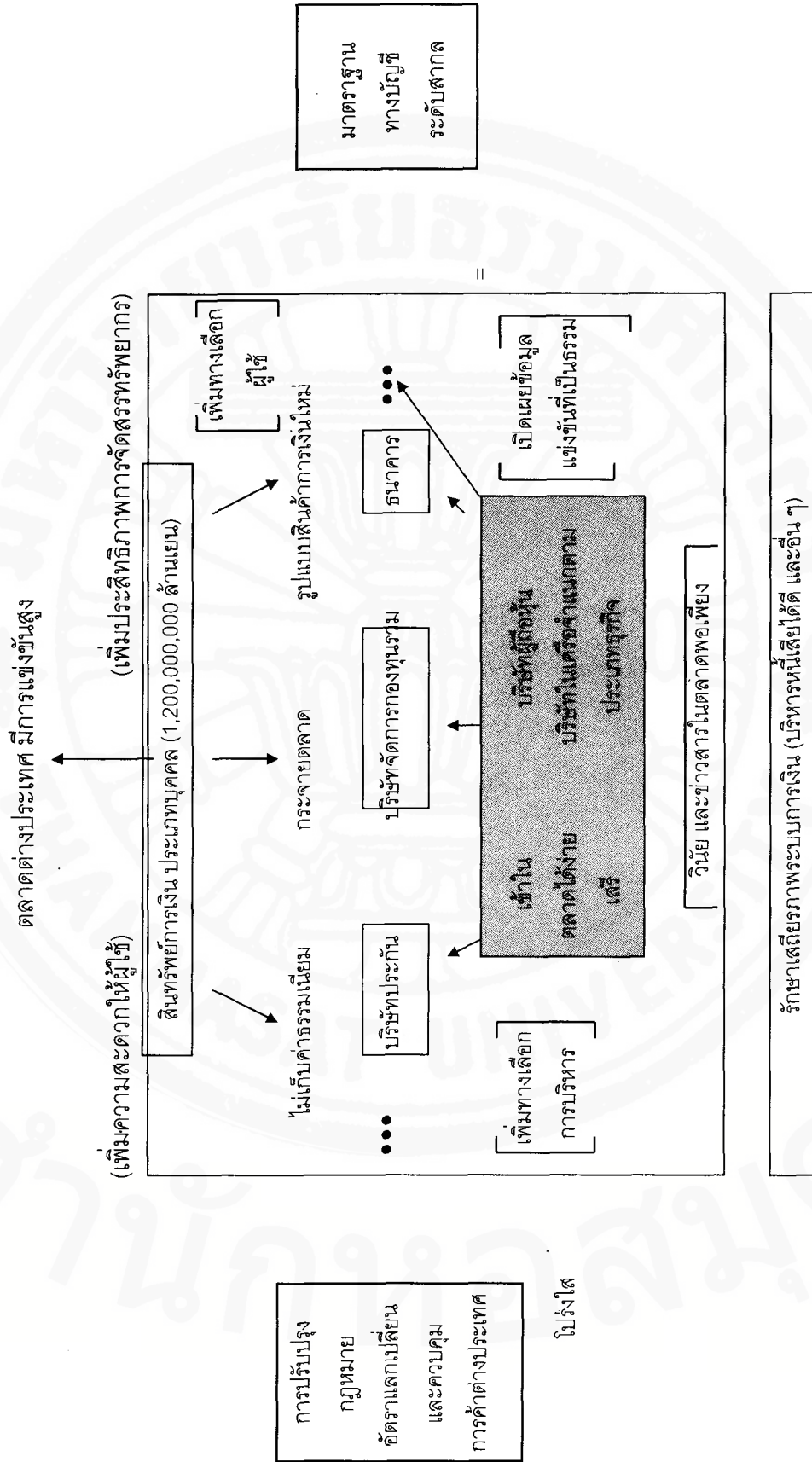
	ตลาดโตเกียว	ตลาดนิวยอร์ก	ตลาดลอนดอน
1975	25	66	9
1980	30	64	6
1985	27	68	5
1990	41	42	17
1995	17	60	23

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์โตเกียว

ตลาดการเงินของโตเกียว ธนาคารเต็มไปด้วยหนี้เสีย ซึ่งต้องพยายามแก้ไข ทุกแห่งหวังที่จะกลายเป็นเป้าสำหรับการสอบสวน สถาบันการเงินของญี่ปุ่นแทบไม่มีเวลามองไปข้างหน้าตามกระแสโลกาภิวัตน์ หรือวางแผนในการเสนออนุพันธ์ หรือบริการการเงินรูปแบบใหม่ ๆ นายหน้าหลักทรัพย์ต่างประเทศย้ายออกไปจากโตเกียว ตลาดการเงินในฮ่องกงและสิงคโปร์ เป็นคู่แข่งสำคัญขึ้น ดังนั้น เดือนพฤศจิกายน ปี 1996 นายกรัฐมนตรี ฮาชิโมโตะ จึงได้ให้กระทรวงการคลังหาทางปฏิรูประบบการเงิน เพื่อให้ตลาดโตเกียวเป็นตลาดทัดเทียมตลาดนิวยอร์ก และลอนดอนภายใน ปี 2001

คณะกรรมการปฏิรูประบบการเงิน ประกอบด้วย คณะกรรมการวิจัยระบบการเงิน คณะกรรมการหลักทรัพย์ และซื้อขายหลักทรัพย์ คณะกรรมการประกัน ได้เสนอแผนการปฏิรูปในเดือนมิถุนายน ปัญหาที่สำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องหาเครื่องมือในการลงทุนในสินทรัพย์มีกำไรมากขึ้น สำหรับสังคมซึ่งจะมีคนชราเพิ่มมากขึ้น สินทรัพย์ประเภทบุคคลทั่วไปมีมูลค่าสูงถึง 9,900,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จะนำไปลงทุนอย่างไร ปัจจุบันประสบปัญหาอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ต่ำกว่า 1% หรือจะนำเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นอนาคตของญี่ปุ่นได้อย่างไร ในขณะที่สหรัฐอเมริกา มี Microsoft และ Intel เป็นอุตสาหกรรมสร้างกำไรให้กับอเมริกา ในสถานการณ์ของเศรษฐกิจเอเชียในปัจจุบันยังขาดแคลนทุน และสามารถให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนสูง ดังนั้นการสร้างตลาดการเงินเพื่อให้เอเชียกู้ยืมเงิน และตลาดโตเกียวให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินที่สำคัญได้นั้น บริหารให้ตลาดมีความโปร่งใส ลดกฎระเบียบ และทำให้เป็นตลาดเชื่อถือได้ (รูปที่ 1 แนวความคิดการปฏิรูประบบการเงินญี่ปุ่น : Big Bang)

รูปที่ 1 แนวความคิดการปฏิรูประบบการเงินญี่ปุ่น : Big Bang

ที่มา : Katuyama Osamn. Japan's Big Bang. Look Japan November 43 No.500. 1977.

แนวคิดในการปฏิรูประบบการเงิน จึงมีแผนสำคัญ 4 ประการ คือ

ประการแรก มีหมายกำหนดการชัดเจน มีรายละเอียดในการทำงานอย่างเป็นระบบ และชัดเจน

ประการที่สอง การปฏิรูปมีหลักการชัดเจน ทำให้ตลาดญี่ปุ่นเสรี (ตามกลไกของตลาดมากกว่าเสรีจากการลดกฎระเบียบ) ยุติธรรม (โปร่งใส และเชื่อถือได้) และเป็นผู้นำตลาดของโลก

ประการที่สาม การปฏิรูปต้องมองความสะดวก และผลประโยชน์ต่อผู้ใช้ (User) มากกว่าผู้ดำเนินงาน (Suppliers) เช่น ลดกำแพงระหว่าง ธนาคาร บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทประกัน หรือในกรณีนักลงทุนไม่ต้องการซื้อหลักทรัพย์แต่ต้องการได้ผลประโยชน์เท่ากับได้จากหลักทรัพย์ อาจจะทำได้โดยการซื้ออนุพันธ์แทน หรือพัฒนาสภาพตลาดให้สะดวก และรองรับความต้องการของระบบเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Money)

ประการที่สี่ สร้างระบบทางการเงินมีเสถียรภาพ ในการดำเนินการขจัดปัญหาหนี้เสียจากเศรษฐกิจ ฟองสบู่อย่างเป็นระบบ

แนวคิดของคณะกรรมการปฏิรูปเสนอทัศนคติในการปฏิรูปครั้งนี้ว่า จะต้องเปิดโอกาสทางเลือกให้กับผู้ลงทุน และผู้กู้ให้มากที่สุด พร้อมทั้ง ปรับปรุงคุณภาพของบริการของบริษัทตัวกลางซื้อขาย และทำให้มีการแข่งขันระหว่างบริษัทตัวกลางซื้อขาย ตลาดจะต้องง่ายต่อการใช้ มีกฎระเบียบที่ยุติธรรม โปร่งใส และเชื่อถือได้

แนวนโยบายสำคัญของการปฏิรูปตามข้อเสนอของคณะกรรมการปฏิรูประบบการเงิน

ประการแรก เพิ่มทางเลือกให้กับผู้ลงทุนและผู้กู้ ทำโดยการเปิดเสรีต่ออนุพันธ์ทางการเงิน ปี 1997 ตลาดหลักทรัพย์โตเกียว และโอซาก้า ได้มีทางเลือกพิเศษให้กับผู้ถือหุ้นบุคคลในการ Hedge ความเสี่ยงต่อการลงทุนในหุ้นทุน (Equity) ต่อมาปี 1998 ได้ยกเลิกข้อห้ามอนุพันธ์ OTC (Over the Counter) ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ เช่น อนุพันธ์ที่รวมการ Swap หุ้น การเปิดเสรีอนุพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ลงทุนประเภทสถาบัน แต่อย่างไรก็ตามธนาคารเริ่มสนใจอนุพันธ์ และได้ออกรูปแบบบริการใหม่เป็นเงินฝากซึ่งผูกกับการเปลี่ยนแปลงราคาหุ้น

นอกจากนั้น เสนอบัญชีหลักทรัพย์ทั่วไป (General Securities Accounts) ใช้ในปี 1997 ซึ่งเพิ่มให้มีการใช้การชำระบัญชี และจ่ายเงินต่อบัญชีทั่วไปที่ตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ นักลงทุนประเภทบุคคลสามารถนำเงินไว้ในบัญชีเงินฝาก (Money Reserve Fund Account) ซึ่งเป็นบัญชีเงินฝากของตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ ซึ่งมักมีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเงินฝากของธนาคาร จากบัญชีนี้ นักลงทุนประเภทบุคคลสามารถโอนเงินไปซื้อหุ้นได้ตลอดเวลา และยังใช้บัญชีนี้จ่ายค่าเครดิตการ์ด หรือจ่ายค่าสาธารณูปโภคได้ ทั้งยังอาจเบิกเงินผ่าน ATM ด้วย นอกจากนี้ ยังยอมธนาคารขายกองทุนการลงทุนและประกัน

(Investment Trust and Insurance) ปี 1997 กระทรวงการคลัง ได้ยอมให้บริษัทกองทุนเพื่อการลงทุนเช่า บริเวณในธนาคาร เพื่อเสนอขายรูปบริการทางการเงินใหม่นั้นได้ ต่อมาปี 1998 ได้ยอมให้ธนาคารขายเองได้ นอกจากนี้ ยังยอมจะให้ธนาคารขายประกันวินาศภัยระยะยาวให้กับลูกค้าได้ ซึ่งธนาคารเองต้องใช้ในการรับจํานองทรัพย์สิน

ประการที่สอง การปรับปรุงคุณภาพของบริการตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ และส่งเสริมการแข่งขันระหว่างตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์

ประเด็นสำคัญของ Big Bang คือ การเปลี่ยนระบบการให้ใบอนุญาตตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ ในอนาคตตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์จะจดทะเบียนแทนการขอใบอนุญาต ซึ่งจะเปิดทางให้บริษัทในธุรกิจอื่น ๆ เข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ได้ จะมีตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์มีความเชี่ยวชาญเข้ามามากขึ้น เพิ่มการแข่งขันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์จะต้องรับการอนุญาตจากคณะกรรมการกำกับในเรื่องอนุพันธ์ OTC หรือการตรวจและรับรองบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (Underwriting) ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญชำนาญ เป็นพิเศษ

บริษัทหลักทรัพย์จะพยายามเปิดสายกิจกรรมให้กว้างขึ้น เช่น ให้บริการด้านบริหารทรัพย์สิน หรืออาจยอมให้เข้าไปทำงานในภาคการเงินอื่น ผ่านบริษัทในเครือ หรือบริษัทผู้ถือหุ้น ในระบบปัจจุบัน ใบอนุญาตระดับแรกของบริษัทหลักทรัพย์ เพื่อใช้ในการซื้อขายในบัญชีตนเอง ใบอนุญาตระดับสอง จะให้เพื่อสามารถซื้อขายตามคำสั่งของลูกค้า ใบอนุญาตระดับสามให้ตรวจรับรองบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ใบอนุญาตระดับที่สี่ เพื่อเชิญชวนและขายตราสารการลงทุน แต่ในการปฏิรูปนี้ กระทรวงการคลังจะเลิกกฎระเบียบในการควบคุมกิจการเสริม และอนุญาตให้ตัวแทนขายหลักทรัพย์เข้าดำเนินงานในกิจการอื่น ๆ ได้ด้วย ซึ่งบริษัทซื้อขายหลักทรัพย์ต่างต้องการเข้าบริหารสินทรัพย์ โดยเฉพาะการให้คำแนะนำการลงทุน และบริการด้านกองทุน หรืออสังหาริมทรัพย์ อัตราแลกเปลี่ยน ซื้อขาย commodities ซึ่งบริษัทอเมริกามีกำไรมหาศาลจากธุรกิจด้านนี้

คณะกรรมการกำกับตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์จะเปิดเสรีขึ้น ลดหย่อนกฎระเบียบในการซื้อขายซึ่งเน้นเฉพาะซื้อขายหลักทรัพย์ นายหน้าหลักทรัพย์จะสามารถรับคำสั่งซื้อจากผู้ลงทุนประเภทสถาบัน เนื่องจากมีความสามารถในการซื้อในราคาดีกว่า และรวดเร็วกว่า การเปิดเสรีดังกล่าวในข้อนี้จะเกิดขึ้นตอนปลายปี 1999 แต่ได้มีการทำมาตรการระยะกลางมาใช้ โดยจะเปิดเสรีการซื้อขายในช่วง 1,000,000,000 ล้านบาท - 50,000,000 บาท

บริษัทในเครือของสถาบันการเงิน ในธุรกิจอื่น ๆ จะเห็นโอกาสเปิดกว้างขึ้น นับตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้แย่งระหว่าง ธนาคาร บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันออกจากกัน ธนาคารแบ่งเป็นธนาคารภายในเขตเมือง (City Bank) ธนาคารภายในภูมิภาค (Reginal Bank) ซึ่งให้กู้ระยะสั้น ธนาคาร

สินเชื่อระยะยาว (Long Term Credit Banks) ให้กู้ระยะยาวขึ้น สถาบันเงินทุน (Trust Bank) ให้กู้สำหรับงานอีกประเภท เน้นการทำงานเฉพาะด้าน (Specialization) และแบ่งกันเป็นช่วง ๆ (Compartmentalization) แต่ปัจจุบันญี่ปุ่นมีสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้น เปิดเสรีมากขึ้น ออกไปต่างประเทศมากขึ้น ในปี 1993 กฎหมายปฏิรูประบบการเงินได้เปิดทางตั้งบริษัทในเครือ เพื่อแข่งขันในธุรกิจการเงินแขนงอื่น ภายใต้ข้อบังคับได้ในปีแรก ธนาคารเพื่ออุตสาหกรรม ธนาคารเพื่อเครดิตระยะยาว และธนาคารสหกรณ์ออมทรัพย์ และธนาคารเพื่อการเกษตร ได้ตั้งบริษัทหลักทรัพย์ ในขณะที่เดียวกัน บริษัทหลักทรัพย์โนมูระ และบริษัทตัวแทนหลักทรัพย์อื่น ได้เปิดบริษัทเงินทุนขึ้น ต่อมาธนาคารภายในเขตเมืองเกิดบริษัทหลักทรัพย์และธนาคารเงินทุนขึ้น ต่อมาปี 1996 บริษัทประกันสามารถแข่งขันผ่านการตั้งบริษัทในเครือเข้าดำเนินกิจการการเงินอื่น การปฏิรูประบบการเงินญี่ปุ่นจะยกเลิกระบบการเปิดบริษัทลูกเข้าทำธุรกิจการเงินแทน เป็นให้เข้าดำเนินธุรกิจระหว่างกันโดยตรง

ประการที่สาม การสร้างตลาดให้ง่ายต่อผู้ใช้

การปฏิรูปจะลดความต้องการให้การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลัก คือ ตลาดโตเกียว โอซาก้า และนาโงยา โดยเพิ่มตลาดใน ชิบาโตะ นิคะตะ เกียวโต ฮิโรชิมา และฟูกุโอกะ พร้อมกันนั้น Big Bang จะผ่อนคลายเป็นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ไม่ต้องขายหุ้นทั้งหมดในตลาดเดียว จะทำให้ตลาดในท้องถิ่นมีการแข่งขันมากขึ้น Big Bang จะปรับปรุงสภาพคล่องของหุ้นในตลาดรองก่อนเข้าตลาดหลักทรัพย์ (Over the Counter) ให้เป็นตลาดร่วมแทนตลาดเสริม ตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์ จะสามารถซื้อขายทั้งหุ้นในตลาดหลักและตลาดรอง

ประการที่สี่ การสร้างโครงสร้างและกฎระเบียบให้ยุติธรรม โปร่งใส และเชื่อถือได้

ระบบรายงานทางการเงินรวม (Consolidated Financial Statement) เป็นการมอง บริษัททั้งหมดเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติใน อเมริกา และอังกฤษ และปัจจุบันได้เริ่มใช้ในญี่ปุ่นเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง เงินบำนาญ และเงินวิจัยพัฒนา ซึ่งมีระบบที่แตกต่างจากระบบยุโรป และอเมริกา

มาตรฐานบัญชีสำหรับธุรกิจการเงิน จะต้องได้รับการปรับปรุงใช้ระบบบัญชีตามมูลค่าตลาด สมาคมนักบัญชีธุรกิจได้ ทบทวนกฎระเบียบทางบัญชีในทุกประเด็นในปี 1998 และในปี 1999 สิ้นค้าทางการเงินทั้งหลักทรัพย์ อนุพันธ์ ตราสารการเงิน หนี้สิน เงินกู้ เงินยืมและอยู่ในระบบบัญชีมูลค่าราคาตลาด

ตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์จะต้องแยกบัญชีทรัพย์สินของตนเองและลูกค้า กองทุนประกันหลักทรัพย์ (Custodial Securities Guarantee Fund) จะพัฒนาความสามารถให้สามารถดูแลหลักทรัพย์มากขึ้น

กฎหมายการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนฉบับใหม่ แทนกฎหมายควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน และการควบคุมการค้าต่างประเทศเดิม ได้ผ่านสภาเมื่อปี 1997 และจะใช้บังคับปี 1998

เดิมอัตราแลกเปลี่ยนและการค้าระหว่างประเทศ อยู่ภายใต้ข้อจำกัด แต่การปรับปรุงกฎหมายใหม่ จะเปิดเสรีอัตราแลกเปลี่ยน เดิมการเคลื่อนไหวเงินสำหรับการค้าระหว่างประเทศ การลงทุนในต่างประเทศ พันธบัตรอสังหาริมทรัพย์ และสินทรัพย์อื่น ๆ ต้องผ่านเฉพาะธนาคารได้รับอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเงินตราได้ ซึ่งธนาคารจะเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราที่ทุกคนต้องการแลกเปลี่ยนเงินตราจะไม่ต้องถูกเก็บค่าธรรมเนียม เนื่องจากมีบริษัทเข้ามาดำเนินกิจกรรมนี้มากขึ้นได้ การปฏิรูปกฎหมายควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน จะทำให้เงินเข้าและออกได้อย่างเสรี จะลดความไม่มีประสิทธิภาพแบบเก่า การแข่งขันจะเพิ่มมากขึ้น Big Bang จะกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันให้ตลาดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในระบบการเงินญี่ปุ่น มีปัญหานี้เสีย ซึ่งทำให้การปฏิรูปล่าช้า แม้ว่าสถาบันการเงินเริ่มตัดหนี้เสียตั้งแต่ปี 1991 และปี 1996 รัฐสภาได้เสนอการเปลี่ยนแปลงระบบ แต่พัฒนาการเทคโนโลยี และกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดสินค้าทางการเงินรูปแบบใหม่ ๆ และขาดทำ Securitization เมื่อเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทำให้ในปัจจุบัน ตลาดการเงินญี่ปุ่นไม่ได้น่าสนใจ และมีความสามารถในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูประบบการเงินจะสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แต่การเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อสถาบันทางการเงินในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ธุรกิจจะต้องเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานใหม่นอกจากนั้นในระบบกฎหมายปัจจุบัน ตั้งบนสมมุติฐานของความรับผิดชอบตนเองของผู้ลงทุน คือ เมื่อผู้ลงทุนจะต้องอธิบายความเสี่ยงให้กับผู้ลงทุน ตัวแทนซื้อขายหลักทรัพย์จะโอนความเสี่ยงให้กับผู้ลงทุนเอง เป็นความรับผิดชอบของผู้ลงทุนเอง พฤติกรรมของนักลงทุนญี่ปุ่นเองจะต้องปรับบนกรอบกติกาการรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

นอกจากนั้น การปฏิรูป Big Bang จะทำให้ธนาคารระดับสากล (Universal Banking) ลดบทบาทลงระบบสถาบันการเงินของญี่ปุ่นไม่มีกำไร เมื่อพิจารณาในแง่ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรือผลตอบแทนต่อหุ้น (ROE) หรือเมื่อเทียบกับบรรษัทของกลุ่มยุโรป อเมริกา ถ้าจะให้อยู่ในระดับนั้น แต่เมื่อสถาบันการเงินญี่ปุ่นจะต้องขยายฐานสินทรัพย์ และเข้าบริหารความเสี่ยง สถาบันการเงินบางแห่งมีเงินทุนมากเกินไป สถาบันการเงินต่างประเทศ เข้ามาแข่งขันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัญหาดังกล่าวได้ นอกจากนั้น สภาพสังคมญี่ปุ่นมีอัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่ำมาก แต่สภาพปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมคนชรา ทำให้คนญี่ปุ่นต้องการผลตอบแทนเงินฝากมากขึ้น การนำเงินไปลงทุนต่างประเทศ เพื่อแสวงหาผลตอบแทนมากขึ้นนั้นยังทำได้ยากเพราะสังคมญี่ปุ่นยังขาดเทคนิคการบริหารความเสี่ยง หรือไม่มีข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ ธนาคารในระดับสากล (Universal Banking) ของญี่ปุ่น ซึ่งมีความสามารถแสวงหาผลตอบแทนในตลาดทั่วโลก ยังมีจำนวนจำกัด แต่ต่อไปสถานการณ์จะเปลี่ยนไปเมื่อตลาดของระบบการเงินใหม่จะเป็นแหล่งสำคัญมากกว่า โอกาสของกลุ่มธนาคารขนาดเล็กจะรวมตัวกันในการดำเนินงานในสินค้าการเงินเฉพาะด้าน หรือเฉพาะภูมิภาคมีปรากฏมากขึ้น และจะมีบทบาทมากขึ้นในตลาดการเงิน

การปฏิรูประบบการเงิน จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจญี่ปุ่น การแข่งขันในกลไกตลาดจะเพิ่มมากขึ้น การผ่อนคลายกฎระเบียบจะมีมากขึ้น คู่แข่งจะเข้ามาจากทั่วโลก จะเกิดคู่แข่งและผู้ชนะในเกมการแข่งขัน ตัวอย่างเช่น เงินค่าประกันรถยนต์จะต่ำลง อัตราค่าประกันกำหนดโดยคณะกรรมการจัดระดับประกันรถยนต์ (Automobile Rating Committee) จะหมดสภาพไป ผู้เข้าประกันจะเลือกอัตราค่าประกันเอง แต่ปัญหาความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันจะสำคัญมากขึ้น ระบบการประกันในปัจจุบันเป็นระบบการช่วยเหลือกัน (Mutual aid) คือ ผู้ถือประกันมีอัตราอุบัติเหตุต่ำจ่ายค่าธรรมเนียมแพงกว่าความเสี่ยง แต่ผู้ถือประกันมีอัตราอุบัติเหตุสูง จ่ายค่าธรรมเนียมต่ำกว่าความเสี่ยง แต่ต่อไปหลังการปฏิรูปการเงิน ต่างคนต่างต้องจ่ายค่าธรรมเนียมตามความเสี่ยงของตนเอง

ต่อไปสังคมญี่ปุ่นจะเปลี่ยนไป คนชราปัจจุบัน มักมีรายได้จากดอกเบี้ยไปพอในการใช้ชีวิตยามชรา ต่างจากสังคมอเมริกัน ซึ่งคนอเมริกันจะออกจากงานเร็วเท่าที่จะทำได้ (55 ปี) ชายบ้านปัจจุบัน นำเงินย้ายไปซื้อบ้านใหม่ในรัฐมีภาษีต่ำกว่า หาทางฝากเงินเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงขึ้น ซึ่งต่างจากสภาพสังคมญี่ปุ่นมาก คนชราญี่ปุ่นอยู่ในสภาพแวดล้อมมีระดับการครองชีพต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม สังคมญี่ปุ่นไม่ค่อยสนใจกับการพยายามดิ้นรนให้รวยขึ้น สภาพแวดล้อมส่งเสริมให้คนแข่งขัน แต่ไม่ได้ผลตอบแทนจากการแข่งขัน เพียงแต่อยากให้อายุยืนยาวต้องรับผิดชอบตนเอง ทำการแข่งขัน ภายในกรอบกติกาสังคมที่ยอมรับกัน สังคมญี่ปุ่นที่จะปรับตัวใหม่เข้าสู่สังคมทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบตนเอง ต่างจากสังคมที่ได้รับการปกป้องจากรัฐบาลมาโดยตลอด

สรุป

Big Bang เป็นคำมาจากทฤษฎีการขยายตัวของจักรวาล ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ (Epochal Transformation) ซึ่งอเมริกาเคยมีโครงการปฏิรูประบบการเงินขนาดใหญ่ในปี 1975 ซึ่งเรียกโครงการว่า May Day ญี่ปุ่นเองพยายามในการปฏิรูประบบการเงินเช่นกัน แม้จะล่าช้ามานานกว่า 20 ปี ในครั้งนี้การปฏิรูปได้มองกรอบในการเปลี่ยนแปลง 7 ด้าน คือ

1. การลดกำแพงระหว่างธนาคาร หลักทรัพย์ และการประกัน
2. เปลี่ยนระบบการปฏิรูปเดิม ให้ที่ให้อาณาการเงินเข้าทำธุรกิจระหว่างกันโดยตั้งบริษัทในเครือเข้ามาดำเนินงานมาเป็นให้ต่างเข้ามาทำธุรกิจการเงินได้โดยตรง
3. เปิดเสรีค่าธรรมเนียมประกัน
4. เปิดเสรีการแลกเปลี่ยนเงินตรา
5. ปรับปรุงระบบบัญชีบริษัท

6. ทบทวนระบบการป้องกันตลาดเงิน ตลาดทุน และเพิ่มความสามารถในการกำกับสถาบันการเงิน

7. ปรับปรุงกฎหมายธนาคารกลางให้มีอิสระมากขึ้น

อนาคตของระบบการเงินญี่ปุ่นขึ้นกับความสำเร็จในการปฏิรูปครั้งนี้ สาเหตุการเปลี่ยนแปลงมาจากในปัจจุบันมาจากแง่ตลาดภายในซึ่งมีความไม่พอใจต่อระบบการเงินของผู้ใช้ทั้งประเภทบุคคลและบริษัทที่ระบบตลาดการเงินไม่สามารถสนองสินค้าการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากแง่ต่างประเทศซึ่งมีการรวมตัวของกลุ่มตลาดร่วมยุโรป ทำให้การเกิดเงินสกุลยูโรใหม่ จะส่งผลต่อเงินเยน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดำเนินมาตรการปฏิรูประบบใหม่ขึ้น

รวมทั้งในแง่อีกแห่งหนึ่งเพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งปัจจุบันเป็นไปได้ที่สังคมญี่ปุ่นจะพึ่งการเติบโตจากอุตสาหกรรมการผลิตเท่านั้น หรือนัยหนึ่ง ญี่ปุ่นต้องการเข้าสู่ธุรกิจการเงินของโลกเพื่อให้เป็นแหล่งรายได้และจ้างงานที่สำคัญของประเทศในอนาคตนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าระบบการเงินที่ญี่ปุ่นเป็นแบบเยอรมัน ซึ่งเป็นระบบที่มีธนาคารเป็นพื้นฐาน เป็นระบบต่างจากระบบตลาดทุน (Capital Market Base System) ดังนั้น ในแง่บริษัทดำเนินธุรกิจจึงให้ผู้ถือหุ้น และผู้ให้กู้จึงมีบทบาทสูงต่อผู้บริหารในการดำเนินงาน จึงปรากฏว่าสถาบันการเงินทำให้ผู้พยายามดูแลการบริหารด้วย ในญี่ปุ่น จึงมีการไขว่หุ้นระหว่างบริษัทก่อให้เกิดระบบ Keiretsu ธนาคารหลักทำให้ผู้มากต่อบริษัท (Main Bank) จึงส่งคนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริษัท ต่างจากระบบของอังกฤษ และอเมริกา ซึ่งพึ่งพาตลาดทุน บริษัทของอังกฤษ และอเมริกา อาจจะถูกซื้อกิจการได้ทุกเมื่อหากดำเนินกิจการไม่ได้ผลดี ซึ่งเป็นลักษณะ Corporate Governance แตกต่างกันไป

ประเด็นสำคัญ คือ เมื่อบริษัทญี่ปุ่นไม่สามารถใช้รูปแบบ บริษัทถือหุ้น (Holding Company) ซึ่งปัจจุบันมีลักษณะพิเศษที่ได้พัฒนามาเป็นระยะเวลายาวนานให้สามารถมีการกระจายการตัดสินใจ และมีกลไกการสื่อสารข้อมูลอย่างดี พร้อมกับกลไกการรวมอำนาจของบุคคลที่ศูนย์กลาง ซึ่งศาสตราจารย์ Aoki ได้เคยกล่าวไว้ว่า องค์การต้องพึ่งระบบการกระจายอำนาจ และรวมอำนาจไว้พร้อมกัน หากกระจายอำนาจหมดทุกระบบ จะทำให้องค์กรจะจัดกระจาย หรือรวมอำนาจไว้ทุกระบบ จะทำให้เกิดการยึดตัว ซึ่งผลจากการปฏิรูปทางการเงินพึ่งพาตลาดทุนจะไม่เพียงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของธุรกิจเท่านั้น แต่ยังคงส่งผลต่อโครงสร้างการบริหารใหม่ของบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งญี่ปุ่นทำการปรับ Corporate Governance อย่างไร